11

Gozdni turizem

Darija Cvikl

*Višja strokovna šola za gostinstvo,
velnes in turizem, Bled
darija.cvikl@vgs-bled.si*

Uvod

Gozdni turizem še ni uveljavljen pojem, zato je razumljivo, da te besedne zveze še ni moč pogosto zaslediti v literaturi. Za potrebe našega okolja in razumevanja rabe gozda smo pri opredelitvi gozdnega turizma izhajali iz dveh različnih pristopov. Prav tako so le malokateri avtorji skušali podati definicijo gozdnega turizma ali ga opredeliti kot tip turizma. Podobno tudi ni zaslediti, da bi v literaturi gozd obravnavali kot turistično destinacijo. Zato je razumljivo, da imajo pri obravnavi in opredelitvi definicije različni avtorji različne pristope. Predstavili bomo štiri definicije, ki jih ponuja literatura. Opredelitev, ki jo podaja Erkkilä (2016), navaja, da je to pojem, ki zajema različne rabe gozdnih površin in krajin kakor tudi njihovih izrazitih znamenitosti in privlačnosti s strani turistov. Sloni na trajnostnem konceptu, podobno kot ekoturizem in turizem v naravi. Po tej definiciji so drevesa najpoglavitejši atribut privlačnosti gozda, rekreacija pa najbolj razprostranjena turistična aktivnost. Za drugo opredelitev, ki jo podajata B. Chen in Y. Nakama (2012), pa je značilen drugačen pristop. Gre predvsem za širše pojmovanje lastnosti gozda, ki so

Lesjak, M., Sikošek, M., in Kerma, S. (ur.). (2020). *Tematski turizem: teoretični in aplikativni primeri oblik turizma v svetu in Sloveniji*.

<https://doi.org/10.26493/978-961-293-042-4.243-258>

privlačne za turiste in turistične ponudnike, kjer so v ospredju bolj socio-kulturne vrednote kot fizične lastnosti dreves. Gozdni turizem je na Kitajskem opredeljen kot neposredna in posredna raba naravnih in kulturnih atrakcij gozda v turistične namene ob spoštovanju njegove biološke celovitosti (Chen in Nakama, 2012). Časovno se nastanek gozdnega turizma na Kitajskem enači s simpozijem 1981. leta, kjer se je pojem gozdni turizem pojavil s t. i. memorandumom o razvoju gozdnega turizma, ki ga je objavilo ministrstvo za gozdarstvo, praktično pa z ustanovitvijo prvega nacionalnega gozdnega parka istega leta (Dachang, 2001, str. 239). Na Japonskem, kjer je začetek uporabe pojma gozdni turizem sovpadal s pojavom velike reforme v začetku 80. let prejšnjega stoletja (Oura, 2018; Chen et al., 2019). Opredeljen je kot tip podeželskega zdravstvenega turizma, kot kot duševna in fizična sprostitve, ki temelji na psiholoških in fizioloških zdravilnih učinkih gozdnih območij na človeka (Ohe idr., 2017, str. 323). Obstaja še opredelitev turizma dobrega počutja v gozdu, ki ga je definirala H. Konu (2015) in se šteje kot podvrsta zdravstvenega turizma, katerega cilj je poleg krepitev telesnega in duševnega zdravja zagotoviti tudi prijetno in razkošno doživetje na naravno privlačnih gozdnih zemljiščih, ki predstavljajo naravni vir za razvoj turizma dobrega počutja v gozdu.

Na osnovi zgoraj podanih opredelitev je možno oblikovati definicijo gozdnega turizma, ki upošteva oba pristopa: gozdni turizem je tip turizma, ki poteka v gozdu ali njegovi bližini in temelji na naravnih in izvedenih danostih gozda. Naravne danosti izhajajo iz ekosistemskih storitev, tj. tistih, ki jih gozd zagotavlja sam po sebi *in-situ*, in izvedenih (antropogenih), ki pa so nastale s posredovanjem človeka in se uporabljajo za zadovoljevanje turističnih potreb. Turisti svoje potrebe zadovoljujejo na podlagi turističnih gozdnih produktov in storitev, ki imajo lahko ekonomske in neekonomske učinke. To pomeni, da lahko koristijo tudi brezplačne danosti gozda, kot so njegove naravne in socio-kulturne znamenitosti, ki nimajo neposrednih ekonomskih učinkov in se štejejo kot javno dobro. Gozdni turizem sodi torej v tip turizma, ki se izvaja v naravi, z dokaj širokim naborom danosti in koristi za uporabnika. Temelji na ekološkem in trajnostnem konceptu (Costanza idr., 1997), kjer je ohranjanje biodiverzitete temeljno izhodišče pri dolgoročnem načrtovanju turistične dejavnosti in izvajanju gozdnih turističnih aktivnosti (Fennell, 2009).

Koncept gozdnega turizma

Gozdni turizem temelji na konceptu trajnosti in ohranjanja biodiverzitete in je soroden konceptom turizma v naravi, ekoturizma, ruralnega turizma, turizma gozdnega wellnesa. V skladu z obstoječimi klasifikacijami ga je tako možno umestiti v naravni turizem s specifičnim habitatom. Ker gre za naravni vir, lahko gozd opredelimo (Healey in Ilbery, 1990 v Liu, 2003, str. 464): glede na namen (kot npr. gozd s posebnim namenom, mestni gozd, nacionalni parki ...) in glede na uporabnost v različnih gospodarskih panogah (v lesarstvu, gozdarstvu, turizmu, fitofarmaciji, kulinariki, medicini ...). Gre za naravno okolje, ki omogoča rabo svojih danosti mnogim uporabnikom, tako posameznikom in lokalnemu prebivalstvu kakor tudi formalno organiziranim skupinam (npr. lovskim ali športnim društvom, turističnim zvezam, šolam ali organizacijam) in neformalnim skupinam. Segmentnih skupin turistov je veliko, saj zajemajo ljubitelje gozda, nabiralce gozdnih sadežev, športnike in adrenalinške navdušence vseh starostnih razredov, ki načeloma spoštujejo in želijo ohraniti naravo. Turistične aktivnosti v gozdu se lahko izvajajo skozi vse letne čase.

Gozdni turizem ima kot tip turizma določene specifikke, ki izvirajo iz ekosistemskega tipa. Ena je ta, da ni toliko sezonsko pogojen kot npr. obalni turizem ali smučarski turizem, ampak se turistične aktivnosti izvajajo skozi vse letne čase (Rantala, 2010; Juutinen idr., 2014). Gozd je tudi edini med osnovnimi ekosistemskimi tipi, ki ponuja vse ekosistemske storitve na mestu samem (Pagiola idr., 2004). Zagotavlja tudi določene koristi za človeka, kot npr rekreacijo, okolje primerno za rekreacijo in vadbo, uživanje naravnih lepote, pozitivne zdravstvene učinke in razstrupljanje. ipd. (Pagiola idr., 2004). Kot tip turizma je še dokaj neuveljavljen, z nerazvitim turističnim sistemom in turistično infrastrukturo. Prav tako ni skoraj nikjer uveljavljena statistična spremljava izvedenih gozdnih turističnih aktivnosti (Cope idr., 2000).

Turistična privlačnost gozda

Vse večje je zanimanje za turistične gozdne aktivnosti (Chen in Nakama, 2012), ki niso omejene le na tradicionalno rekreacijo in opazovanje naravnih lepote. Vse večja je tudi prepoznavnost turistične privlačnosti gozda. Nastajajo nove trendovske turistične dejavnosti, kot npr. gozdni »well-being« (Konu, 2015) ali gozdnoterapevtski turizem

(Ohe idr., 2017), ki že imajo oblikovan svoj tržni segment uporabnikov.

Glede na široko paleto turističnih aktivnosti, ki so v gozdnem okolju vse bolj razširjene, se postavlja vprašanje, kateri so tisti najpomembnejši atributi oz. lastnosti, karakteristike in obeležja, ki gozd¹ opredeljujejo kot privlačno turistično destinacijo? V nedavni raziskavi,² ki je preučevala ključne attribute turistične privlačnosti gozda, so strokovnjaki različnih strok (ekonomija, gozdarstvo, mikologija, turizem, medicina, psihologija, gostinstvo, šport in rekreacija) opredelili kar 36 atributov, ki so prikazani v preglednici 11.1. Na podlagi teoretičnih dognanj smo posamezne attribute združili v sedem skupin dejavnikov turistične privlačnosti gozda. Ključni atributi turistične privlačnosti gozda so po oceni strokovnjakov različnih strok različni: gozdarji in lesarji postavljajo v ospredje fizične attribute, ki izhajajo iz obstoječih aktivnosti (npr pohodne poti, označbe, obseg debela), športni strokovnjaki rekreativno oz. športno infrastrukturo, medicina in psihologija zdravilni učinek gozda in čutne zaznave, ekonomisti infrastrukturno razvitost, kakovost in ceno storitev. Kljub različnim pristopom pri opredelitvi najpomembnejših atributov pa so si vse stroke enotne v mnenju, da je biodiverzitet, ki predstavlja prisotnost številnih in raznolikih rastlinskih živalskih vrst v gozdu, najpomembnejši atribut turistične privlačnosti gozda, ki ji sledijo naravne lepote in estetika posameznih čutnih zaznav.

Nabor vseh atributov je tako na podlagi opredeljenih mnenj različnih skupin strokovnjakov možno združiti v sedem najznačilnejših dejavnikov turistične privlačnosti gozda. To so:

- dejavnik naravnih značilnosti,
- informacijski dejavnik,
- infrastrukturni dejavnik,
- ekonomski dejavnik,
- dejavnik varnosti,
- zaznavno-spoznavni dejavnik (vidni, slušni, olifaktorni, gustatorni) in
- vedenjski dejavnik.

1. Zaradi interdisciplinarnosti strok so bili panelisti naprošeni, da gozd pojmujejo kot vir naravnih danosti in da si predstavljajo idealen tip gozda pri oblikovanju turističnih gozdnih atributov.

2. Gre za doktorsko raziskavo avtorice, ki je še v teku (op. avt.).

Preglednica 11.1 Atributi gozda, na osnovi katerih so formirani dejavniki turistične privlačnosti gozda s pripadajočo literaturo

(1)	(2)	(3)
Neokrnjena narava in njena lepota, klima, gozdnata pokrajina, prisotnost tekoče vode, letni čas, slikovit gozdni rob, prisotnost raznolikih in številnih rastlinskih živalskih vrst v gozdu, velikost dreves, prosojnost krošenj	Dejavnik naravnih značilnosti	Reitsamer idr. (2016), Kim (2014), Cracolici in Nijkamp (2008), Beerli in Martin (2004), Baloglu in McCleary (1999), Hu in Ritchie (1993)
Primerno učno okolje, prisotnost izobraževalnih vsebin, prisotnost lokalne kulturne dediščine in zgodovinskih atrakcij, zgodbe o gozdu (vraže in miti), informacije, informacijske table in kažipoti, naravno okolje, ki je dobro za zdravje (zdravilni učinki dreves (fitoncidi), naravni antibiotiki ...)	Informacijski dejavnik	Kim (2014), Cracolici in Nijkamp (2008), Beerli in Martin (2004), Baloglu in McCleary (1999)
Dostop do turistične destinacije in urejenost gozdnih poti, dostop do informacijske tehnologije (wi-fi, telefonski signal itd.), bližina/prisotnost ceste oz. Prometa, primernost okolja za rekreacijo, oprema za izvajanje športne dejavnosti, čistoča/neonesnaženost	Infrastrukturni dejavnik	Reitsamer idr. (2016), Kim (2014), Beerli in Martin (2004), Hu in Ritchie (1993)
Kvaliteta prenočitev v gozdu ali v bližini gozda, prisotnost restavracij oz. Prehrambenih obratov ter planinskih koč v gozdu ali v bližini gozda, cenovna raven v obratih v gozdu in v bližini gozda	Ekonomski dejavnik	Papatheodorou in Pappas (2017), Kim (2014), Beerli in Martin (2004), Hu in Ritchie (1993)
Varnost, gneča obiskovalcev v gozdu, samota v gozdu brez obiskovalcev, jasna pravila uporabe gozda (kje je dovoljeno kolesarjenje, kje se ne sme izven označenih poti, kje se lahko nabira gobe ...)	Dejavnik varnosti	Kim (2014), Cracolici in Nijkamp (2008), Beerli in Martin (2004)

Nadaljevanje na naslednji strani

Nekatere oblike turističnih aktivnosti v gozdu po svetu

Gozd se uporablja v turistične namene že vsaj tako dolgo, kot se uporablja v lesnoproizvodni namen (Martin, 2007). Turistične aktivnosti, ki se izvajajo v gozdu, lahko na splošno delimo na pasivne (npr. uživanje v razgledu), aktivne (npr. kolesarjenje), potrošniško usmerjene (npr. ribolov) ali nepotrošniško usmerjene (npr. hoja ali opazovanje ptic) (Bell idr., 2009). Gozdne turistične aktivnosti slonijo na naravnih virih gozda, in sicer na biotski raznovrstnosti rastlinskih in

Preglednica 11.1 *Nadaljevanje s prejšnje strani*

(1)	(2)	(3)
Gozd kot okolje, kjer se tvori in vdihava svež zrak, gozd kot barvito okolje, različno glede na letni čas, edinstvenost gozda, gozd kot okolje, ki spodbuja razmišljanje, kjer se lahko poglobiš vase in posvetiš sam sebi (kontemplativno okolje), gozd kot sproščujoče zvočno okolje: šelestenje listja, žuborenje potoka, ptičje petje ..., gozd kot naravno okolje, kjer se tipajo, nabirajo in okušajo užitni gozdni plodovi	Osebnih dejavnikov, ki vplivajo na zaznavno-spoznavni dejavnik	Vengesai (2003), Swarbrooke (2002), Beerli in Martin (2004)
Okoljska odgovornost uporabnikov gozda, odnos lokalnih prebivalcev do turistov	Osebnih dejavnikov vpliva: vedenjski dejavnik	Dwyer (2016), Reitsamer idr. (2016), Kim (2014), Gomazelj in Mihelič (2007, 295), Bloom (2005), Hu in Ritchie (1993, 26)

Opomba Naslovi stolpcev: (1) značilnosti, opredeljene na podlagi izvedene delfi-konference, (2) formirani dejavniki turistične privlačnosti gozda, (3) literatura, na podlagi katere so dejavniki poimenovani.

živalskih vrst (Costanza idr., 1997), socio-kulturnih vrednotah gozda (Patel idr., 1999, str. 245) ter povezavah med njimi (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, 2015).

Med turistične aktivnosti rastlinskega izvora štejemo gobarjenje, nabiranje in pridelovanje različnih živil iz gozdnih sadežev in rastlin, kostanja, jagod, gozdnega česna, čemaža, borovnic, smrekovih vršičkov ipd. Zdravljenje z gozdnimi zelišči in zdravilnimi učinki dreves prištevamo med turistične aktivnosti, ki sodijo v terapevtski turizem v gozdu. Sem štejemo še obrtniške in rokodelske storitve na osnovi gozdnih rastlin (kuhinjska posoda in pribor, izdelki za dom, spominke in igrače, kot so raglje in miselne igre, sezonski izdelki, kot so sani, maserji, pasti za polhe ipd.).

Med turistične aktivnosti z naslova gozdnih živali štejemo lokalno kulinariko, ki v svojo ponudbo vključuje tudi meso gozdne divjadi, pridelavo surovin in barvil v medicinske namene, čebelarstvo (pridelava divjega medu in čebeljega voska), strojenje kož in izdelavo trofejev odstreljenih gozdnih živali. Prav tako se tudi lov in fotolov lahko izvajata v turistične namene, in sicer kot možnost prikaza lovske dejavnosti skozi lokalno dediščino.

Med turistične aktivnosti, ki se izvajajo v gozdu, štejemo gozdne naravne danosti in koristi, ki jih gozd ponuja svojim obiskovalcem, turistični ponudniki pa na njihovi podlagi oblikujejo svojo turistično ponudbo. Sem štejemo izobraževalno-varstvene turistične vsebine (kot npr. preučevanje rastlin, turistične učne gozdne poti, ki poleg drevesnih vrst označujejo živalske vrste, spoznavanje gozdnih produktov, opozarjanje na koristnost in sožitje med posameznimi vrstami, turistični orientacijski pohodi) ter lokalno turistično kulinariko z vključevanjem vseh gozdnih produktov. Tudi oddih in uživanje v estetiki gozdnega habitata in gozdne pokrajine je ena izmed socialno-kulturnih vrednot gozda, ki lahko sodi med turistične aktivnosti.

Nadalje se med turistične aktivnosti v gozdu štejejo tudi izvedene turistične aktivnosti, kot so npr. paintball, softball, adrenalinski parki ipd. Sem sodijo še izvajanje sprehodov, pohodništvo, uporaba igral v gozdu.

Med turistične gozdne aktivnosti prištevamo tudi izvajanje zdravilnih in »wellness« turističnih aktivnosti v gozdu ter izkoriščanje pomirjujoče zdravilnih učinkov gozda, npr. v obliki terapevtskih vrtov, refleksoterapije na borovih iglicah, joge, gozdne »selfness«, anti-stresnih programov in atmosferskega zdravljenja. Zelo uveljavljeno in razprostranjeno je izvajanje rekreativnih aktivnosti (kolesarjenje, tek, taborjenje, trekking, gorsko kolesarjenje ...).

Ena manj znanih turističnih aktivnosti, ki se izvaja tudi v gozdu, je opazovanje ptic (v Sloveniji je bilo opažnih 380 vrst).

V nadaljevanju so navedene države, kjer so turistične aktivnosti v gozdu institucionalizirane na ravni države ali pa so jih ekonomsko valorizirali raziskovalci oz. pristojne institucije. Na Japonskem ponujajo t. i. »gozdne kopeli« (oz. Shinrin-yoku). Gre za obliko gozdne relaksacije, združene z rekreacijo (Konu, 2015, str. 6). Koncept gozdne kopeli sloni na zmožnosti naravnega okolja, da pomaga ljudem obnoviti izčrpane zmogljivosti za usmerjanje pozornosti, medsebojne prilagodljivosti in združevanja (Nilsson idr., 2011, str. 9) ter da odpravi ali omili psihosomatska obolenja in duševni stres. Gozd je prvi izmed zelenih naravnih prostorov, kjer se ljudje najlažje sprosti, saj stik z njim zvišuje stopnjo psihološkega dobrega počutja (angl. *psychological well-being*). Ta aktivnost se prišteva med turistične produkte dobrega počutja na osnovi gozda in se je v zadnjih petih letih aplikativno prenesla tudi v Evropo. V turizmu dobrega počutja so

gozd vključili že leta 1982, ko je Japonska agencija za gozdove (Forest Agency of Japan) pričela promovirati Shinrin-yoku kot antistresno in relaksacijsko terapijo (Li, 2010, str. 9).

Kitajska je ena redkih držav na svetu, kjer poznajo gozdni turizem že 35 let. Ta se izvaja v nacionalnih gozdovih s statusom zaščitenih parkov (National Forest Parks), kjer imajo že od 80. let preteklega stoletja vzpostavljene institucionalne okvirje za izvajanje turistične gozdne dejavnosti in monitoringa gozdnega turizma, ki se aplicira predvsem v obliki rekreacije in občudovanja naravnih lepote (Chen in Nakama, 2012).

Na Švedskem že vrsto let razvijajo mrežo terapevtskih vrtov (Nils-son idr., 2011, str. 3). Na Finskem so v okviru gozdnega turizma dobrega počutja (angl. *forest well-being*) opredeljene posamezne turistične aktivnosti s poudarkom na naravnih virih, ki predstavljajo jedro turizma dobrega počutja (Konu, 2015). Aktivnosti gozdnega turizma dobrega počutja potekajo v gozdu ali v bližini gozdnega okolja, njegovi produkti pa lahko vključujejo fizične in relaksacijske tehnike sproščanja, uporabo naravnih virov,³ ki jih gozd ponuja, kakor tudi učne dejavnosti, povezane z namenom doseganja dobrega počutja (Konu, 2015, str. 6).

Na Irskem je gozdno listje najvidnejši prihodkovno prodajni potencial med NWFP, medtem ko vlaganje v gozdni turizem zahteva precejšnja naložbena vlaganja in združevanja različnih interesov ter vzdrževanje primerne infrastrukture (Collier idr., 2004, str. 4). Turisti se najraje ukvarjajo z naslednjimi turističnimi gozdnimi aktivnostmi: z ribolovom, s trekingom, z lovom, različnimi izobraževalnimi turističnimi produkti (odkrivanje naravnih poti, nabiranje gob, odgovorna hoja v naravi in opazovanje flore in favne). Neodvisna raziskava, ki sta jo vodila Coillte in Irish Sports Council (<http://www.coillte.ie>), je letno vrednost rekreativne funkcije gozda na Irskem ocenila na 97 mio €. ⁴

3. Na tem mestu Konu verjetno misli na nelesne produkte, ker so rastline po Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe (2015) zajete mednje.

4. Podobno so tudi izračunali za območje mediteranskih obalnih gozdov na Hrvaškem, in sicer da bi vrednost turistične namestitve, ki se nahaja v bližini gozdov, padla za vsaj 30 %, v kolikor bi prišlo do požarov (Krpina idr. 2014, str. 272–274). V študiji, ki je preučevala vrednost mediteranskih gozdov, so rezultati pokazali, da les in gorivo predstavljata manj kot 30 % celotne ekonomske vrednosti celotnega naravnega sistema mediteranskih gozdov (Millennium Ecosystem Assessment, 2005, str. 22).

Turistične aktivnosti v gozdu po Sloveniji

Slovenija je znana po turističnih aktivnostih na prostem (angl. *out-door tourism activities*) in rekreativnih centrih, ki so načeloma vsi locirani v gozdu ali njegovi bližini. Ključne prednosti Slovenije so njene naravne privlačnosti in znamenitosti, saj ima en narodni park, štiri spomenike svetovne dediščine po UNESCO, tri biosferna območja in dva UNESCO-va geoparka (Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, 2017, str. 24). Hkrati Slovenija sodi med tri najbolj gozdnate države v Evropi, saj pokritost njene površine z gozdom znaša 58,2 % (Zavod za gozdove Slovenije, b.l.), pred njo sta le Švedska in Finska. Tudi strateška vizija slovenskega turizma sloni na tem, da je Slovenija globalna in zelena butična destinacija, ki naj ponuja raznolika in aktivna doživetja, mir in osebne koristi (str. 28).

Zato ne preseneča, da se vse bolj razvijajo tudi nove turistične aktivnosti ali pa prihaja do obnovitve in posodobitve nekaterih že nekoč razvitih aktivnosti, ki so potekale v gozdu ali njegovi bližini. Ena takšnih sega že v 19. stoletje. Gre za atmosfersko zdravljenje, ki ga prištevamo med terapevtski gozdni turizem. Razvil ga je Arnold Rikli, industrijalec z Bleda, ki je že leta 1854 v osrčju gozdov in ostalih naravnih danosti gorenjske regije postavil prvo »wellness« zdravilišče za utrjevanje zdravja, premagovanje bolezni in krepitev organizma z naravnimi atributi s pomočjo gozda, zraka, vode in sonca.

Ena novejših turističnih aktivnosti v gozdovih Slovenije je Sprehod med drevesnimi krošnjami,⁵ ki je od 20. septembra 2019 na voljo na Pohorju, v naselju Rogla. To je 1.000 metrov dolga pot skozi slikovit gozd s pogledom do Kamniško-Savinjskih Alp na 1.500 metrih nadmorske višine, pri čemer je celotna turistična gozdna atrakcija dostopna tudi za osebe s posebnimi potrebami (*Več kot štiri milijone*, 2019). Med novejše turistične aktivnosti sodi tudi gozdni »selfness«, ki se lahko izvaja na različnih gozdnih območjih pod vodstvom gozdnega terapevta (Gozdni Selfness, 2018). Ta turistična aktivnost združuje telesno in umsko dejavnost, samozdravljenje s pomočjo zdravilnih značilnosti gozda.

Nadalje poznamo turistične ponudnike, ki v svojo dnevno ponudbo vključujejo gozdno divjad in jedilne gozdne sadeže (npr. gobe).

5. Leta 2011 so bili izvedeni določeni rezultati na izkoriščanju turističnih potencialov v sklopu projekta »Vizija trajnostnega razvoja »zelene« ponudbe turističnega območja na Pohorju«, in sicer na pilotnem območju Pohorje.

Tak primer je gostilna La Subida, kjer deluje mojster kulinarike Joško Sirk, ki pripravlja lokalne jedilne gozdne produkte in ponuja domača vina na vrhunski ravni (Sajovic, 2013).

Med ponudnike turističnih aktivnosti, ki se izvajajo v gozdu, štejemo tudi Lovsko zvezo Slovenije (LZS), saj ta poleg klasičnega lovskega turizma in fotolova nudi tudi turistične aktivnosti, ki temeljijo na lokalni kulturni dediščini in so namenjene turistom. Sem štejemo npr. izobraževanje in predstavitev tradicionalnih obredov turističnim skupinam z organiziranimi pohodi, kot so npr. »polhanje« oz. »polharjenje«, »zalaz«, »zadnji pogon«, pa tudi značilne družabne običaje in opravila, kot so glasbeno udejstvovanje (zbori, rogisti), značilna vrsta noše (stanovski znak, lovski kroj), likovno udejstvovanje v fotografiji ali slikanju pa tudi nočni pohodi z baklami po gozdu.

Nadalje med turistične aktivnosti v gozdu štejemo tudi gozdni glamping, ki ga ponujajo različni turistični ponudniki, med ostalimi tudi ekološka turistična vas Garden Village Bled. To je turistični kompleks, zasnovan kot bivalne hiške na drevesih skupaj z glamuroznimi šotori, šotori na pomolih in restavracijo v obliki vrta. Za svojo turistično storitev so prejeli nagradi Snovalec 2014 in Sejalec 2015 (<http://gardenvillagebled.com>).

Sem lahko prištejemo tudi nesnovno kulturno dediščino oz. rokodelsko znanje, ki je identificirano kot živa dediščina nelesnih produktov iz gozda: primer dobre prakse predstavlja izdelovanje klobukov iz kostanjevega listja (izdelovalec Martin Matkovič, Kočevje 6, 8340 Črnomelj).

Nenazadnje med turistične aktivnosti, ki se izvajajo v gozdu, prištevamo tudi pohodništvo in popotništvo, ki ga v Sloveniji koordinira Planinska zveza Slovenije. Ena najbolj znanih in uveljavljenih mednarodnih pešpoti je Evropska pešpot E6 in E7. Gre za turistično-rekreativno aktivnost, ki poteka preko različnih dežel. Kot primer navajamo mednarodno pešpot E6, ki poteka od Laponske preko Baltskega morja in Jadranskega morja do Egejskega morja (Komisija za evropske pešpote in Turistična zveza Slovenije, 2015).

Perspektive in izzivi gozdnega turizma

Zanimanje za gozdni turizem je v zadnjem desetletju dobilo nov zagon tudi na raziskovalnem področju (Rantala, 2010; Martin, 2007, 2008). Na turistični potencial gozda so najprej nakazovali mednarodni razvojni dokumenti kot npr. IUCN – International Union for

Conservation of Nature and Natural Resources (1980), Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe (2015), Food and Agriculture Organization of the United Nations (2018). Največ razvojnih pobud in sprememb za uveljavljanje turističnih dejavnosti, ki se izvajajo v gozdu in njegovi bližini, se nanaša na vzpostavljanje pogojev za tržno oz. komercialno rabo gozda in njegovih ekosistemskih storitev (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, 2015). Sem štejemo tudi spodbude za turistični razvoj gozdnega habitata, ki so jih že uvedle države Madžarska, Hrvaška, Nemčija. Le redke so države v Evropski uniji, ki so dale pobudo raziskovalnim projektom (Romunija) ali subvencijam na področju podpore gozdnih turističnih aktivnosti (Švedska) (Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe, 2015, str. 130).

Na področju znanstvene literature so se skoraj vse dosedanje raziskave nanašale na rekreativno funkcijo gozda. Le malo ali skoraj nič pa jih je obravnavalo gozdni turizem ali turistično privlačnost gozda, čeprav so vsa dognanja pri preučevanju turističnih ali rekreativnih aktivnosti v gozdu pokazala, da naravni in turistični potencial gozda presega ekonomsko vrednost lesne produkcije (Millennium Ecosystem Assessment, 2005). Gozdne aktivnosti so lahko prodajno ovrednotene ali pa predstavljajo javno dobro in nimajo tržne vrednosti, se pa štejejo za vrednoto (Costanza idr., 1997). Tako so na Švedskem rezultati študije dokazali, da turisti gozdnim atributom pripisujejo pomembno veljavo. Kot ugotavljata Bostedt in Mattsson (1995, str. 671–680), je mogoče na osnovi pridobljenih rezultatov sklepati, da je ekonomsko vrednost gozdnih atributov možno celo povečati, v kolikor se spremenijo dosedanje prakse z upravljanjem gozdnega gospodarstva. Na Hrvaškem so v raziskavi (Tišma idr., 2002, str. 128) opredelili motive in kazalnike, po katerih so vrednotene turistične značilnosti gozda. Tako pridobljeni rezultati se priporočajo kot orodje pri analizi stroškov in koristi ter razvojnih naložb v gozdu. Rezultati raziskave, ki je preučevala nagnjenja turistov k bivanju v gozdu ter njihov odnos do ekoloških in socialnih storitev gozda (Vuletić idr., 2006, str. 88), so pokazali, da obstajajo znatne možnosti za vključitev gozda in gozdnatih območij v turistično ponudbo in doseganje ekonomskih učinkov. Izkazalo se je, da imajo turisti visoko stopnjo (med 40–70 %) prepoznavanja estetske vloge gozda kakor tudi strukturne in biotske raznovrstnosti gozdne pokrajine, privlači jih ambientalnost gozdnega ugodja kakor tudi možnost rekreacije in

sprehodov po gozdu.⁶ Ponudniki turističnih storitev obalnega področja želijo aktivno sodelovati v planiranju razvojnih aktivnosti tudi na področju gozdnega gospodarstva. Druge raziskave so vrednotile ekonomski pomen gozda pri oblikovanju turističnega produkta na področju Dalmacije (Krpina idr., 2014, str. 272–274). Hotelirji so bili mnenja, da bi morali, v kolikor bi okoliške gozdove zajel požar, ceno nastanitve v hotelih znižati za tudi do 30 %. Turisti tega obalnega območja so občutek ugodja na dopustu v veliki meri povezali z vonjem borovih gozdov in zeleno barvo. V zadnjih tridesetih letih na Japonskem okolju prijazen turizem obravnavajo kot ključ do ravnovesja med zaščito okolja in gospodarskim razvojem na podeželju. Zeleni turizem ima pozitivne tako ekonomske kot tudi demografske učinke na razvoj v državi, predvsem na pokrajine različnih ekosistemov, sekundarnih gozdov,⁷ namakalnih ribnikov in travnikov, ki jih sestavlja. Ruralna lokalna skupnost, celostni ekološki pristop, podprt s subvencijami, in sodelovanje vseh deležnikov v enotni politiki delovanja so v sistemu lokalnega razvoja ključnega pomena za razvoj zelenega turizma (Bixia in Zhenmian, 2013, str. 285–291).

Bistvene omejitve, ki jih je moč povzeti iz pregleda dosedanjih raziskav in se nanašajo na razvoj gozdnega turizma, hkrati predstavljajo tudi iztočnice za nadaljnje delo. Premalo ali skoraj nič je opravljenih znanstvenih raziskav o potencialih rabe gozda v turistične namene. Še največ jih je s področja rekreativne in estetske rabe gozda in pokrajine. Premalo ali skoraj nič je opravljenih raziskav o razumevanju in odzivu sodobnega turista na turistično rabo gozda, kar znova opozori na dejstvo, da je vpetost turistične stroke pri opredelitvi turistične rabe gozda in pri sprejemanju ostalih predpisov s področja gozdarstva, ki se nanašajo na turistično rabo gozda, premajhna. V kolikor tudi niso ocenjene vrednosti ekosistemskih storitev posameznih gozdnih območij, kjer se lahko izvajajo gozdnoturistične ak-

6. Na Hrvaškem so ob koncu 90. let prejšnjega stoletja sistematično pristopili k raziskovanju vrednosti javnih dobrin v turizmu, ki so vključevale tudi mediteranske obalne gozdove. Mediteranski gozdovi predstavljajo pomemben dejavnik privlačnosti v okviru posamezne turistične obalne destinacije. Koordinator projekta zaščite in promoviranja obalnih gozdov na Hrvaškem je bil Institut za turizam iz Zagreba (Krpina idr., 2014, str. 272).

7. Sekundarni gozd: je gozd, ki je bil prvotno posekan, urejen v polja, ki so bila po izčrpanju prsti opuščena in znova zaraščena v gozd. Tak gozd je potem revnejši, drevinskih vrst je manj.

tivnosti, se gozdni turizem ne more celovito razvijati. Kot slabost, ki ovira razvoj gozdnega turizma, se lahko štejejo tudi tradicionalno in enonamensko ter centralizirano upravljanje z gozdovi.

Težava, ki se kaže pri razvoju in opredelitvi gozda kot nove destinacije in turizma dobrega počutja v gozdu, se nanaša na zajemanje empiričnega znanja in na horizontalno povezovanje na področju zdravja, turizma, okolja in družbenih ved z raziskovalnimi skupinami različnih disciplin in strok, kot so gozdarstvo, psihologija, krajinska arhitektura, medicinska stroka (Nilsson idr., 2011, str. 2). Takšno povezovanje je nujno, a zahteva formiranje posebne izvajalske agencije in praktikov, ki bi jih morali podpirati vsi udeleženci. Hkrati je vprašljivo izvajanje financiranja takšnih projektov, kjer ni prisotna institucionalna podpora širšim, interdisciplinarnim raziskavam (Nilsson idr., 2011, str. 3).

Ob valorizaciji gozda v turistične namene in posodobitvi obstoječih upravljaljskih praks se bo Slovenija kot tretja najbolj gozdnata država v Evropi približala tudi priporočilom Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe (2015). Na tej osnovi lahko Slovenija razvija novo storitev, t.i. NSD (angl. *new service development*⁸) in krepi konkurenčno prednost države, integrirani podeželski turizem ter čezmejno sodelovanje in uresničuje notranjo razvojno politiko.

Literatura

- Alam, I., in Perry, C. (2002). A customer-oriented new service development process. *Journal of Services Marketing*, 16(6), 515–534.
- Baloglu, S., in McCleary, W. K. (1999). A model of destination image formation. *Annals of Tourism Research*, 26(4), 868–897.
- Beerli, A., in Martin, D. J. (2004). Factors influencing destination image. *Annals of Tourism Research*, 3(3), 657–681.
- Bell, S., Simpson, M., Tyrväinen, L., Sievänen, T., in Pröbstl, U. (2009). *European forest recreation and tourism: A handbook*. Taylor & Francis.
- Bloom, J. Z. (2005). Market segmentation: A neural network application. *Annals of Tourism Research*, 32(1), 93–111.

8. Razvoj NSD v turizmu do določene stopnje predvideva vpetost turistov v oblikovanje turističnega produkta za oblikovanje tako imenovanega turizma dobrega počutja ter zajema koncept storitve, sistem in proces izvajanja storitve (Alam in Perry, 2002).

- Bostedt, G., in Mattsson, L. (1995). The value of forests for tourism in Sweden. *Annals of Tourism Research*, 22(3), 671–680.
- Bixia, C., in Zhenmian, Q. (2013). Green tourism in Japan: Opportunities for a GIAHS pilot site. *Journal of Resources and Ecology*, 4(3), 285–292.
- Chen, Z., Fu, W., Konijnendijk van den Bosch, C. C., Pan, H., Huang, S., Zhu, Z., ... in Dong, J. (2019). National forest parks in China: Origin, evolution, and sustainable development. *Forests*, 10(4), 323. <https://doi.org/10.3390/f10040323>.
- Chen, B., in Nakama, Y. (2012). Thirty years of forest tourism in China. *Journal of Forest Research*, 18(4), 285–292.
- Collier, P., Short I., in Dorgan, J. (2004). *Markets for non-wood forest products*. National Council for Forest Research and Development.
- Cope, A., Doxford, D., in Probert, C. (2000). Monitoring visitors to UK countryside resources: The approaches of land and recreation resource management organisations to visitor monitoring. *Land Use Policy*, 17(1), 59–66.
- Costanza, R., d'Arge, R., de Groot, R., Farberk, S., Grasso, M., Hannon, B., Limburg, K., Naeem, S., O'Neill, V. R., Paruelo, J., Raskin, G. R., Suttonk, P., in van den Belt, M. (1997). The value of the world's ecosystem services and natural capital. *Nature*, 387(15), 253–260.
- Cracolici, F. M., in Nijkamp, P. (2008). The attractiveness and competitiveness of tourist destinations: A study of Southern Italian regions. *Tourism Management*, 30(3), 336–344.
- Dachang, L. (2001). Tenure and management of non-state forests in China since 1950: A historical review. *Environmental History*, 6(2), 239–263.
- Dwyer, L. (2016). Who is the ideal tourist? *Acta Turistica*, 28(2), 151–183.
- Erkkila, L. D. (2016). Forest tourism. V J. Jafari in H. Xiao (ur.), *Encyclopedia of tourism* (str. 367–368). Springer.
- Fennell, D. (2009). Ecotourism. V R. Kitchin in N. Thrift (ur.), *International encyclopedia of human geography* (str. 372–376). Routledge.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2018). *1948–2018: Seventy years of FAO's global forest resources assessment; Historical overview and future prospects*. <http://www.fao.org/3/I8227EN/i8227en.pdf>
- Gozdni Selfness. (2018). *Gozdna terapija*. <http://www.gozdni-selfness.si/gozdna-terapija/>
- Healey, M. J., in Ilbery, B. W. (1990). *Location and change: Perspectives on economic geography*. Oxford University Press.
- Hu, Y., in Ritchie, J. R. B. (1993). Measuring destination attractiveness: A contextual approach. *Journal of Travel Research*, 32(2), 25–34.
- Juutinen, A., Kosenius, A.-K., in Ovaskainen, V. (2014). Estimating the benefits of recreation-oriented management in state-owned commer-

- cial forests in Finland: A choice experiment. *Journal of Forest Economics*, 20(4), 396–412.
- Kim, H.-J. (2014). The antecedents of memorable tourism experiences: The development of a scale to measure the destination attributes associated with memorable experiences. *Tourism Management*, 44, 34–45.
- Komisija za evropske pešpoti in Turistična zveza Slovenije. (2015). *40 let evropskih pešpoti v Sloveniji* [brošura]. <http://www.turistica-zveza.si/Misel/13/40pespoti5.pdf>
- Konu, H. (2015). Developing a forest-based wellbeing tourism product together with customers: An ethnographic approach. *Tourism Management*, 49, 1–16.
- Krpina, V., Španjol, Ž., in Jazbec A. (2014). Uloga šuma i šumarstva u turizmu i zaštiti prirode na području Zadarske županije. *Šumarski list*, 138(5–6), 271–281.
- Li, Q. (2010). Effect of forest bathing trips on human immune function. *Environmental Health and Preventive Medicine*, 15(18), 9–17.
- Liu, Z. (2003). Sustainable tourism development: A critique. *Journal of Sustainable Development*, 11(6), 460–475.
- Martin, S. (2007). *Leisure landscapes: Exploring the role of forestry in tourism* [brošura]. Forest Research. <https://www.forestresearch.gov.uk/documents/4824/fcrp011.pdf>
- Martin S. (2008). Developing woodlands for tourism: Concepts, connections and challenges. *Journal of Sustainable Tourism*, 16(4), 386–407.
- Millennium Ecosystem Assessment. (2005). *Living beyond our means: Natural assets and human well-being* [brošura]. <https://www.millenniumassessment.org/documents/document.429.aspx.pdf>
- Ministerial Conference on the Protection of Forests in Europe. (2015). *State of Europe's forests 2015* [brošura]. <http://www.forest-europe.org/docs/fullsoef2015.pdf>
- Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. (2017). *Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017-2021* [brošura]. https://www.slovenia.info/uploads/dokumenti/kljuni_dokumenti/strategija_turizem_koncno_9.10.2017.pdf
- Nilsson, K., Sangster, M., Gallis, C., Hartig, T., de Vries, S., Seeland, K., in Schipperijn, J. (2011). *Forests, trees and human health*. Springer.
- Ohe, Y., Ikei, H., Song, C., in Miyazaki, Y. (2017). Evaluating the relaxation effects of emerging forest-therapy tourism: A multidisciplinary approach. *Tourism Management*, 62, 322–334.
- Oura, Y. (2018). Transition of forest tourism policies in Japanese national forest management. *Tourism Planning & Development*, 15(1), 40–54.
- Pagiola, S., von Ritter, K., in Bishop, J. (2004). *How much is an ecosystem worth? Assessing the economic value of conservation* (Environment

- Department Paper No. 101). The World Bank Environment Department.
- Papatheodorou, A., in Pappas, N. (2017). Economic recession, job vulnerability, and tourism decision making: A qualitative comparative analysis. *Journal of Travel Research*, 56(5), 663–677.
- Patel A., Rapport J. D., Vanderlinden, L., in Eylesf, J. (1999). Forests and societal values: comparing scientific and public perception of forest health. *Environmentalist*, 19(3), 239–249.
- Rantala, O. (2010). Tourist practices in the forest. *Annals of Tourism Research*, 37(1), 249–264.
- Reitsamer, F. B., Sperdin-Brunner, A., in Sauer-Stokburger, E. N. (2016). Destination attractiveness and destination attachment: The mediating role of tourists' attitude. *Tourism Management Perspectives*, 19, 93–101.
- Sajovic, K. (2013, 17. oktober). *Joško Sirk: Edini Slovenec z Michelinovo zvezdico*. MMC RTV SLO. <https://www.rtvlo.si/zabava-in-slog/ture-avanture/novice/josko-sirk-edini-slovenec-z-michelinovo-zvezdico/320325>
- Swarbrooke, J. (2002). *Development and management of visitor attractions* (2. izd.). Taylor and Francis.
- Tišma, S., Pisarović A., in Farkaš, A. (2002). Ekološko i ekonomsko vrednovanje šuma u Republici Hrvatskoj. *Socijalna ekologija*, 11(1–2), 115–131.
- Več kot štiri milijone za kilometer dolgo pot med krošnjami dreves.* (2019, 20. september). 24ur.com. <https://www.24ur.com/novice/slovenija/vec-kot-stiri-milijone-za-kilometer-dolgo-pot-med-krošnjami-dreves.html>
- Vengesai, S. (2003). A conceptual model of tourism destination competitiveness and attractiveness. V R. Kennedy (ur.), *ANZMAC 2003 Conference Proceedings Adelaide* (str. 637–647). Australian and New Zealand Marketing Academy Conference.
- Vuletić, D., Vondra, V., Szivoczka, L., in Paladinić, E. (2006). Rezultati ispitivanja sklonosti turista za boravak u šumi i odnos prema ekološkim i socijalnim uslugama šuma. *Radovi*, 41(1/2), 83–90.
- Zavod za gozdove Slovenije. (B.I.). *Splošni podatki in dejstva o gozdovih v Sloveniji*. http://www.zgs.si/gozdovi_slovenije/o_gozdovih_slovenije/gozdnatost_in_pestrost/index.html.